

PIOTR WRONKA
Uniwersytet Warszawski

Frazeologia terminologiczna w komunikacji prawnej – zarys problematyki

Terminological Phraseology in Legal Communication: An Overview

Abstract

The paper aims to review the essential issues pertaining to the field of term phraseology, a linguistic discipline studying recurrent word combinations with a term, referred to as terminological phrases, and considered within a legal context. It outlines the genesis and theoretical underpinnings of term phraseology, noting that the latter need further elaboration. Also, I briefly present selected linguistic properties of terminological phrases that manifest their complexity, with a focus on verb-noun collocations (*e.g. to subscribe for shares*). The considerations that follow fall within the domain of legal linguistics and include references to selected research on phraseology in legal discourse. It is noted that legal phraseology lacks coherence. Particular attention is paid to the function and structure of term-embedding collocations, *i.e.* collocations which embed terms in the text. Last but not least, an attempt is made to address the significance of terminological phrases in legal communication and to indicate its various dimensions, such as conceptual, legal, cognitive, stylistic as well as related to competencies of language users. The discussion of the subject matter treated in the article is accompanied by examples in Polish and Spanish.

Keywords: term phraseology, terminological phrases, term-embedding collocations, legal discourse, legal communication

Wstęp

Terminy, nośniki wiedzy fachowej, stanowiły tradycyjnie prymarny przedmiot badań nad komunikacją specjalistyczną. Współcześnie niepoślednie znaczenie w niej zgodnie przypisuje się również połączeniom wyrazowym wykraczającym poza jednostkę terminologiczną, które to zajmują coraz pocześniejsze miejsce w pracach językoznawczych. Oś podejmowanych niżej rozważań stanowi frazeologia terminologiczna, rozpatrywana w kontekście komunikacji prawnej. Artykuł, bazujący na przeglądzie literatury przedmiotu, jest próbą przybliżenia Czytelnikowi podstawowych zagadnień związanych z zakreśloną problematyką. Jej omówienie rozpoczęto od zarysowania genezy badań nad frazeologią terminologiczną.

1. Frazeologia terminologiczna – podwaliny oraz podstawy teoretyczne dyscypliny

Frazeologia terminologiczna (ang. *term phraseology* (Kjær 1990), *LSP phraseology* (Picht 1987)) jest dyscypliną językoznawczą oscylującą między terminologią i frazeologią oraz czerpiącą z ich dorobku. Badania nad nią zostały zainicjowane przez terminologów, translatoryków, tłumaczy oraz badaczy i dydaktyków języków specjalistycznych. Jednymi z prekursorów tej dyscypliny nauki byli niemiecki terminolog Heribert Picht i niemiecka językoznawczyni Rosemarie Gläser (Gläser 2007: 483–484; Cedillo 2004: 42–43; za: Siewert-Kowalkowska 2015: 182–183, 186). Obserwowalne od lat dziewięćdziesiątych, wzmożone zainteresowanie frazeologicznymi aspektami terminologii wynikało z przekonania, iż – po pierwsze – tego typu badania ułatwiają wyodrębnienie jednostek terminologicznych i precyzyjne określenie ich zakresu pojęciowego, a – po drugie – wyodrębnienie i ujęcie w opracowaniach terminograficznych frazeologizmów terminologicznych (ang. *terminological phrases* (Kjær 1990), *LSP phrases* (Picht 1987)) ułatwia posługiwanie się terminami, tym samym usprawniając komunikację. To skłaniało do włączenia frazeologii w obręb badań terminologicznych (Cabré, Estopà & Lorente 1996: 5–6). Jednak w odróżnieniu od terminologii, desygnującej odpowiednio definiowane pojęcia, frazeologia daje wyraz raczej relacjom zachodzącym między powiązаныmi ze sobą elementami, formułowanym przy użyciu odpowiednich wyrażen (Gouadec 1994: 173 za: Tryuk 2000: 101). Co się z tym wiąże, zagadnienia z pogranicza terminologii i frazeologii nie stanowią podstawowego przedmiotu badań żadnej z dyscyplin (Kjær 2007: 506–507). Łączący je związek oraz brak powszechnego konsensusu w kwestii miejsca frazeologizmów terminologicznych w językoznawstwie (Picht 1987: 154; Ruusila & Lindroos 2016: 130) legły u podstaw ukonstytuowania frazeologii terminologicznej.

Pochodną interdyscyplinarnego charakteru badanych przez nią zagadnień oraz wciąż słabych teoretycznych podstaw dyscypliny jest różnorodność proponowanych koncepcji oraz nazewnictwa (Kjær 2007: 506–507; Siewert-Kowalkowska 2015: 185). W literaturze niejednokrotnie określa się frazeologizmy terminologiczne mianem *terminów wielowyrazowych* (ang. *multi-word terms*) (Kjær 2007: 506). Powszechny jest również różnie rozumiany termin *frazeologia specjalistyczna* (ang. *LSP phraseology* (Kjær 1990; Ruusila & Lindroos 2016), *specialized phraseology* (Biel 2014a)), który jednak może odnosić się do przekroju zróżnicowanych połączeń wyrazowych właściwych tekstom specjalistycznym, w tym tych o złożonej strukturze formalnej. Szerokie rozumienie *frazeologizmu specjalistycznego* (ang. *LSP phraseme* (Kjær 1990; Ruusila & Lindroos 2016), *specialised phraseme* (Gózdź-Roszkowski & Pontrandolfo 2018: 3)) proponuje Gläser (2007: 487 za: Siewert-Kowalkowska 2015: 184–185), opisując go jako „grupę wyrazową bez konotacji ekspresywnych i stylistycznych, zleksykalizowaną, zwyczajowo używaną, ustabilizowaną i reprodukowaną w określonym obszarze komunikacji specjalistycznej”. W węższym ujęciu frazeologizm specjalistyczny należy rozumieć jako frazeologizm terminologiczny, tj. połączenie wyrazowe, którego ośrodek czy – inaczej – trzon lub człon podstawowy stanowi termin, współwystępujący z innymi jednostkami leksykalnymi (Picht 1987: 151; Kjær 1990: 4; Gouadec 1994: 172 za: Tryuk 2000: 101; Heid 2001: 788–789; Biel 2014a: 181–182). Jeszcze wężej definiuje się frazeologizm terminologiczny w podejściu terminologicznym oraz w terminologii, odpowiednio jako połączenie terminów i – zgodnie z normą DIN 2342 – połączenie terminu z czasownikiem (Arntz, Picht & Meyer 2002: 34; Picht 1990: 212; Gläser 2007: 486 za: Siewert-Kowalkowska 2015: 184). Poza tym dość zgodnie wskazuje się w literaturze na wysoki stopień utrwalenia językowego oraz powtarzalność jako konstytutywne cechy fraze-

ologizmu terminologicznego (Gouadec 1994: 172 za: Tryuk 2000: 101; Corpas Pastor 2001: 92; Kjær 2007: 508).

Za podstawowy przedmiot badań nad frazeologią terminologiczną przyjmuje się otoczenie językowe terminów (Picht 1987: 150–151; Kjær 1990: 4; Desmet 1994: 50 za: Tryuk 2000: 100), a ściślej – powiązania składniowe i relacje semantyczne łączące terminy ze współwystępującymi z nimi leksemami (Picht 1987: 151) czy też łączliwość terminów (Kjær 1990: 5). Badania te prowadzone są przy tym na dość różnorodnych płaszczyznach. Małgorzata Tryuk (2000: 100, 104) jako główne wskazuje: teoretyczne i praktyczne aspekty jedno- lub kilkunajdziesięciu frazeologii terminologicznej, przykład frazeologizmów terminologicznych oraz redakcję tekstu specjalistycznego. Frazeologizmy terminologiczne stanowią element konstytutywny tego ostatniego (Pieńkos 1999: 42–43; Tryuk 2000: 99; Pęzik 2012: 303; Siewert-Kowalkowska 2015: 182).

2. Właściwości językowe frazeologizmów terminologicznych

W ujęciu leksykologicznym jednostki te rozpatrywane są jako łączliwe związki wyrazowe (ang. *restricted collocations*) czy – inaczej – kolokacje (Kjær 1990: 5–6, 16), przez część badaczy nazywane *kolokacjami terminologicznymi* (Bialek 2013: 96). Tworzą je leksemy przejawiające tendencję do współwystępowania (Corpas Pastor 2001: 92; Montoro del Arco 2011: 131; Huertas Barros & Buendía Castro 2018: 42), która odzwierciedla łączliwość jednostek leksykalnych (Corpas Pastor 2001: 104).

Wskazuje się przy tym dwojakiego rodzaju powiązania semantyczne między członami kolokacji, wyróżniając:

- (a) kolokacje o charakterze pojęciowym (ang. *conceptual collocations*), w których znaczenie leksemu współwystępującego z ośrodkiem kolokacji wynika z właściwości definicyjnych tego ostatniego, np. *wszcząć* lub *umorzyć postępowanie*. Do grupy tej należy istotna część kolokacji terminologicznych;
- (b) kolokacje leksykalne, w których leksem współwystępujący z ośrodkiem kolokacji nie niesie ze sobą istotnej treści. Do tego typu kolokacji zalicza się konstrukcje z czasownikami funkcyjnymi (ang. *light/support verb constructions*) (Heid 2001: 795–797), nazywane także werbalnymi konstrukcjami funkcyjnymi (niem. *Funktionsverbgefüge*) i składające się z semantycznie ubogiego czasownika oraz rzeczownika (Kjær 2007: 509), np. *złożyć wyjaśnienia* czy *dokonać zatrzymania*.

Co się z tym wiąże, część kolokacji o postaci werbo-nominalnej stanowi analizmy, posiadające swe odpowiedniki syntetyczne (*wyjaśnić* i *zatrzymać* w przypadku przykładów przytoczonych *supra*). Jak bowiem wskazuje Bialek (2013: 92), „kombinacja dwóch (lub więcej) wyrazów może precyzyjniej odzwierciedlać treści kognitywne, a więc pełniej charakteryzować stan bądź proces, ich intensywność, początek lub koniec czynności”. Informacja zakodowana w będącym ośrodkiem znaczenia rzeczownika zostaje wówczas rozwinięta o uboższą pod względem znaczenia, ogólną informację, którą wnosi werbalny człon konstrukcji analitycznej (Apresjan [1980] 2000: 290).

W kontekście powyższych rozważań istotnym jest zauważyć, że właściwości semantyczne leksemów w ograniczonej mierze tłumaczą ich zdolność do tworzenia łączliwych związków wyrazowych. Pewnego potencjału eksplanacyjnego można doszukiwać się w konwencjonalizacji tych ostatnich, uwi-

daczniającej się na przykład w powiązaniu terminu *akcje* z leksemem *objąć*. Ta częściowa arbitralność ograniczeń selekcyjnych wyrazów czyni właściwą formę używanych połączeń wyrazowych trudną – jeśli nie niemożliwą – do przewidzenia (Cedillo 2004: 39 za: Siewert-Kowalkowska 2015: 185–187; Kjær 1990: 13, 14, 16, 20; Heid 2001: 793, 794, 797). Pozwala to wnioskować o poniekąd idiosynkratycznym charakterze frazeologizmów terminologicznych.

Pośród ich językowych właściwości warto ponadto odnotować zróżnicowany zakres łączliwości poszczególnych członów, dotyczący współwystępujących jednostek leksykalnych w ogólności. W obrębie kolokacji werbo-nominalnych wyróżnić można – za Corpas Pastor (1996: 68–70) – człony kolokujące¹ ze (a) znaczną, (b) umiarkowaną oraz (c) bardzo ograniczoną liczbą leksemów. Ilustruje to egzemplifikacja Sosińskiego (2007: 193):

- (a) *ponieść: koszty, konsekwencje, odpowiedzialność, ryzyko, szkodę, stratę;*
- (b) *piastować: urząd, stanowisko, godność;*
- (c) *odnieść obrażenia, ponieść śmierć.* Jak zauważa autor, podobieństwo formalne przytoczonych w tej grupie komponentów czasownikowych, różniących się jedynie przedrostkiem, może prowadzić do kontaminacji frazeologicznej, jak w połączeniach **odnieść śmierć* i **ponieść obrażenia*.

Oprócz werbalnych także nominalne komponenty kolokacji łączą się z węższym lub szerszym zakresem leksemów. Mogą one stanowić ośrodek kilku różnych związków wyrazowych, w szczególności w obszarze komunikacji specjalistycznej, na co wskazuje Montoro del Arco (2011: 137). Podaje przy tym takie przykłady, jak: *firmar/ampliar/rescindir* itp. *un contrato* oraz *contraer/saldar/condonar* itp. *una deuda*. W języku polskim za przykład może służyć szereg wyekscerpowanych z Kodeksu postępowania administracyjnego połączeń z terminem *postępowanie*, występującym z następującymi czasownikami: *wszcząć, podjąć, prowadzić, toczyć się, zawiesić, wznowić*, a także *umorzyć*. Ukazuje on, jak wieloelementowy może być ogół leksemów łączonych z danym ośrodkiem frazeologizmu (ang. *collocational range*).

Z powyższego, syntetycznego opisu wybranych językowych właściwości frazeologizmów terminologicznych zdaje się przebijać znaczna złożoność, jaką odznaczają się one w perspektywie lingwistycznej.

3. Badania nad frazeologią dziedziny prawa

Będąca poddziedziną frazeologii specjalistycznej frazeologia z zakresu prawa stanowi wciąż dość słabo zbadany obszar eksploracji naukowej (Ruusila & Lindroos 2016: 121, 128; Biel 2018: 12), co wiąże się z dominacją terminologicznie ukierunkowanych badań juryslingwistycznych nad badaniami o orientacji frazeologicznej (Biel 2014a: 178). Jakkolwiek zauważalny w ostatnich latach wzrost zainteresowania frazeologicznymi aspektami języka prawa, w tym na gruncie językoznawstwa korpusowego (Biel 2018: 12), przyczynił się do rozwoju teoretycznych podstaw tej poddziedziny, jej konsolidację utrudnia różnorodność proponowanych definicji oraz klasyfikacji frazeologizmów (Ruusila & Lindroos 2016: 128).

Jedna z klasycznych klasyfikacji, autorstwa Anne Lise Kjær (2007: 512), opiera się na kryteriach stabilności jednostek frazeologicznych związanych z prawem oraz ich charakteru normatywnego. Wyróżniono w niej: (a) frazeologizmy, których właściwe użycie warunkuje moc prawną tekstu w całej rozciągłości

1 Jak wyjaśnia Białek (2013: 93), „(n)a potrzeby badań w języku polskim utworzono neologizm *kolokować* używany w znaczeniu czasownika *łączyć się*”.

ści, (b) takie, które determinują ją w pewnym zakresie, (c) frazeologizmy pochodzące z innych gatunków tekstów z dziedziny prawa, związane z jego ciągłością i pewnością, a także (d) zwyczajowe sformułowania o wtórnym znaczeniu w tekście. Klasyfikacja ta oddaje systemowe uwarunkowanie frazeologii z obszaru prawa, która to przynależy do określonego systemu prawnego.

W innej klasyfikacji Kjær (2007: 509–510) wyróżnia trzy klasy frazeologizmów z zakresu prawa, opatrując je przykładami z języka niemieckiego: terminy wielowyrazowe (np. *einseitige Verfügung*, pol. *zakaz zbliżania się*), kolokacje obejmujące termin (np. *einen Vertrag eingehen*, pol. *zawrzeć umowę*) oraz zwyczajowe sformułowania (np. *recht und billig*, pol. *sluszny i sprawiedliwy*)². Jej rozwinięciem jest klasyfikacja Łucji Biel odnosząca się do tekstów ustawodawczych, w systemie prawa kontynentalnego stanowiących źródło frazeologii, z którego czerpie się w pozostałych gatunkach prawnych (Ruusila & Lindroos 2016: 132). Klasyfikacja ta obejmuje szerokie spektrum wzorców leksykalno-gramatycznych odpowiadających różnym poziomom tekstu – od globalnego po lokalny: wzorce strukturyzujące tekst (ang. *text-structuring patterns*, np. *The European Parliament and the Council of the European Union, having regard to (...), whereas (...), have adopted this directive.*), gramatyczne (ang. *grammatical patterns*, np. *The Council shall act by a qualified majority.*) i tworzące terminy złożone (ang. *term-forming patterns*, np. *umowa kredytu*), a także kolokacje kotwiczące termin w tekście (ang. *term-embedding collocations*, np. *to take measures*) i leksykalne (ang. *lexical collocations*, np. *in accordance with the procedure referred to in Article 25(2).*)³. Jak przy tym zastrzeża badaczka, wyodrębnione kategorie frazeologizmów pozbawione są ostrych granic (Biel 2014b: 36).

Jako że nie sposób sprawnie operować jednostkami terminologicznymi bez *słownictwa wspierającego czy pomocniczego* – jednego z podstawowych składników tekstu specjalistycznego (Pieńkos 1999: 40–43), elementarne znaczenie we frazeologii terminologicznej mają frazeologizmy tworzące swego rodzaju pomost między terminem i tekstem (Pontrandolfo 2015: 148 za: Góźdz-Roszkowski & Pontrandolfo 2018: 3) czy – inaczej – kotwiczące termin w tekście (*term-embedding collocations* w klasyfikacji Biel). Za prototypowe uważa się te składające się z rzeczownika – stanowiącego termin prawny i ośrodek kolokacji – oraz czasownika, zwyczajowo z nim łączonego i określającego czynność inherentnie z nim związaną. W przypadku dyskursu prawnego wynika to z faktu, iż kolokacje te – jako środek wyrazu przewidzianych w prawie działań, odnoszących się do określonych podmiotów i instytucji prawnych – stanowią podstawę przepisów prawa (Kjær 2007: 509; Biel 2014a: 180; 2014b: 47). W części przypadków współtworzący je czasownik może współwystępować z przymikiem, jak w połączeniu *narazić na (...)*, a rzeczownik – z modyfikującym go przymiotnikiem – np. *odpowiedzialność cywilna* – lub imiesłowem przymiotnikowym – np. *wyrządzone szkody* – jako elementem fakultatywnym. Pod względem swej struktury formalnej omawiane kolokacje należą zatem do grupy werbo-nominalnych (Białek 2013: 89; Montoro del Arco 2011: 132), określanych także mianem *wyrażeń czasownikowo-rzeczownikowych czy frazeologizmów werbalnych* (Siewert-Kowalkowska 2015: 188). Jako że niejednokrotnie występują one w tekście w postaci znominalizowanej, np. *naprawienie szkody*, przez część terminologów nazywane są terminami wielowyrazowymi (Kjær 2007: 509).

2 Dokonano własnego doboru odpowiedników w języku polskim.

3 Nazewnictwo w języku polskim przytoczono w ślad za podanym przez autorkę w jej autoreferacie złożonym w postępowaniu habilitacyjnym, dostępnym pod adresem internetowym: http://wls.uw.edu.pl/wp-content/uploads/sites/243/2019/12/Autoreferat_L.Biel_.pdf [data dostępu: 15.9.2020].

Na płaszczyźnie składniowej wyszczególnić można dwa rodzaje powiązania między wchodzącymi w skład frazeologizmu czasownikiem i rzeczownikiem czy – szerzej – frazą nominalną. Ta ostatnia w większości przypadków występuje w zdaniu w funkcji dopełnienia czasownika. Za przykład może służyć frazeologizm *podjąć* (także: *powziąć*) *uchwałę*, jak w art. 300. § 1. Kodeksu spółek handlowych: „Walne zgromadzenie może podjąć uchwałę o emisji akcji (...)” czy hiszpański frazeologizm *practicar una prueba* (pol. *przeprowadzić dowód*), jak w art. 425. § 1. *Ley Orgánica 6/1985, de 1 de julio, del Poder Judicial* (tj. ustawy organicznej o władzy sądowniczej): „El instructor delegado practicará cuantas pruebas y actuaciones sean necesarias para la determinación y comprobación de los hechos y responsabilidades susceptibles de sanción (...)”. Rzadszymi są połączenia złożone z rzeczownika w funkcji podmiotu i czasownika w formie osobowej, składniowo i funkcjonalnie współzależnych (Montoro del Arco 2011: 132–133), np. *kontrakt wygasa*, hiszp. *el contrato vence* (Sosiński 2007: 193).

4. Znaczenie frazeologii terminologicznej w komunikacji prawnej

Zdaniem Kjær (2007: 508) wszelkim badaniom nad językiem prawa powinna towarzyszyć refleksja nad znaczeniem właściwych mu elementów dyskursu w odpowiednich kontekstach prawnych. Przyjęcie takiego postulatów w kontekście rozważań podejmowanych w niniejszym artykule każe zadać pytanie o znaczenie frazeologii terminologicznej w komunikacji prawnej.

Może wydawać się ono wielowymiarowym, jeśli zważyć na jego liczne, pokrótce tu przedstawione aspekty:

- (a) frazeologia terminologiczna umożliwia interakcję terminów w tekście, wskazuje na relacje między pojęciami (Biel 2014b: 42; Picht 1987: 149) oraz na właściwości i działania typowe dla pojęć desygnowanych przez jednostki terminologiczne (Martin 1992 za: Heid 2001: 794);
- (b) ponieważ terminy stanowią główny nośnik znaczenia (Picht 1987: 153; Siewert-Kowalkowska 2015: 181–182), frazeologizmy terminologiczne z obszaru prawa niosą ze sobą informacje o znaczeniu prawnym. Jednostki te należą do tzw. *legal phrasemes* w rozumieniu Kjær (1991: 115 za: Ruusila & Lindroos 2016: 130), gdyż pełnią w systemie prawa określone funkcje. W ujęciu diachronicznym utrwalona jest w nich historycznie uwarunkowana wiedza o prawie, co umożliwia jego ciągłość (Stein 2001: 36, 2007: 234 za: Ruusila & Lindroos 2016: 130). Elementarne znaczenie ma przy tym frazeologia terminologiczna stosowana w tekstach ustawodawczych, gdyż zasadzają się na niej normy prawne o powszechnie obowiązującej wykładni (Ruusila & Lindroos 2016: 127, 130), zaś w wyniku nawiązań intertekstualnych frazeologia ta powtarza się w gatunkach prawniczych (Kjær 2007: 512). Frazeologizmy terminologiczne są bowiem podstawowym ogniwem tekstów z zakresu prawa pozwalającym im wywoływać określone skutki prawne. Co przy tym istotne, moc prawna tekstu czy skuteczność dokonywanej w nim czynności prawnej może być zależna od ich właściwego użycia (Kjær 2007: 511), a ich modyfikacja lub pominięcie – mieć swoje reperkusje prawne (Ruusila & Lindroos 2016: 132);
- (c) jako że „utrwalone zwroty implikują utrwalone w nich znaczenie” (Siewert-Kowalkowska 2015: 186), przyczyniając się do jednoznaczności tekstu (Pęzik 2016: 67, 78), frazeologia

sprzyja jednolitemu stosowaniu norm prawnych (Ruusila & Lindroos 2016: 127), a także – jak w ślad za Radegundis Stolze (2005: 285) pisze Katarzyna Siewert-Kowalkowska (2015: 186) – „stabilności i pewności prawa, czyli zasadom, jakie gwarantuje demokratyczne państwo prawa” (zob. także: Kjær 2007: 508, 510);

- (d) operowanie konwencjonalnymi, usankcjonowanymi praktyką języka czy – inaczej – „przywoływanymi z pamięci poprzednich użyć” połączeniami wyrazowymi, jakimi są frazeologizmy, zamiast „doraźnymi połączeniami wyrazów, których znaczenia są analizowane przez odbiorców tekstów poprzez dekompozycję” (Pęzik 2016: 67), czyni tekst idiomatycznym (tamże: 78, 80). Redukuje to wysiłek poznawczy potrzebny do jego przetworzenia przez odbiorcę, co ułatwia mu koncentrację na nowych informacjach (Partington 1998: 20). Usprawnia to komunikację oraz zwiększa jej efektywność (Siewert-Kowalkowska 2015: 182, 186);
- (e) za sprawą frazeologii z zakresu prawa wykorzystywanej przez użytkowników języka w związanym z tą dziedziną tekście otrzymuje on naturalne brzmienie (Góźdz-Roszkowski & Pontrandolfo 2018: 4), zgodne ze stylistycznymi oczekiwaniami odbiorcy (Biel 2015: 33, 35);
- (f) ponieważ frazeologizmy terminologiczne mają „decydujące znaczenie jako swoiste elementy budowy tekstu specjalistycznego”, ich użycie uwydatnia fachową naturę tekstu (Siewert-Kowalkowska, 2015: 182, 185–186), sytuując go w obszarze komunikacji specjalistycznej. Poprawność frazeologiczna stanowi przy tym czynnik uwiarygadniający tekst w oczach odbiorcy (w szczególności specjalistycznego) (Orlando 2018: 27), a zarazem kryterium oceny kompetencji komunikacyjnej użytkowników języka (Montoro del Arco 2011: 134).

Reasumując, znaczenie frazeologii terminologicznej w komunikacji prawnej może być rozpatrywane na różnorodnych płaszczyznach: konceptualnej (relacje między pojęciami), prawnej (kształtowany stan prawny), kognitywnej (procesy przetwarzania informacji), stylistycznej (wartość stylistyczna tekstu) czy kompetencyjnej (fachowość użytkowników języka). Może to pozycjonować frazeologię terminologiczną w centrum uwagi uczestników komunikacji prawnej. Rokuje jej również poczesne miejsce w badaniach juryslingwistycznych.

Podsumowanie

Krótką historią frazeologii terminologicznej rodzi potrzebę dalszego rozwoju teoretycznych podstaw dyscypliny. Specyfika językowa frazeologizmów terminologicznych czyni je zaś materią złożoną w ujęciu lingwistycznym. Ponadto zauważalna jest konieczność konsolidacji badań nad frazeologią – w tym terminologiczną – z zakresu prawa. Jej wieloaspektowe znaczenie zdaje się przy tym świadczyć o ważkości podejmowanej problematyki. Nowe światło zapewne rzucić będą na nią badania empiryczne. Niezależnie od kierunku ich prowadzenia, ich pokłosiem mogą być implikacje praktyczne dotyczące określonych grup uczestników – intra- lub interkulturowej – komunikacji prawnej.

Bibliografia:

- Apresjan, Jurij D. ([1980] 2000) *Semantyka leksykalna. Synonimiczne środki języka*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Białek, Ewa (2013) „Kolokacja i wyraz – uwagi o relacjach synonimii oraz ekwiwalencji”. [W:] *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, sectio FF, Philologiae. Nr 31; 89–104.
- Biel, Łucja (2014a) „Phraseology in Legal Translation: A Corpus-Based Analysis of Textual Mapping in EU Law”. [W:] Le Cheng, King K. Sin, Anne Wagner (red.) *The Ashgate Handbook of Legal Translation*. Abingdon: Routledge; 177–192.
- Biel, Łucja (2014b) *Lost in the Eurofog: The Textual Fit of Translated Law*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Biel, Łucja (2015) „Translatoryka korpusowa”. [W:] *Rocznik przekladoznawczy. Studia nad teorią, praktyką i dydaktyką przekładu*. Nr 10; 15–40.
- Biel, Łucja (2018) „Lexical Bundles in EU Law: the Impact of Translation Process on the Patterning of Legal Language”. [W:] Stanisław Gózdź-Roszkowski, Gianluca Pontrandolfo (red.) *Phraseology in Legal and Institutional Settings: A Corpus-Based Interdisciplinary Perspective*. Abingdon: Routledge; 10–26.
- Cabré, Maria T., Rosa Estopà, Mercè Lorente (1996) „Terminología y fraseología”. [W:] *Actas del V Simposio de Terminología Iberoamericana*; 1–22.
- Corpas Pastor, Gloria (1996) *Manual de fraseología española*. Madrid: Gredos.
- Corpas Pastor, Gloria (2001) „En torno al concepto de colocación”. [W:] *Euskera*. Nr 46; 89–108.
- Gózdź-Roszkowski, Stanisław, Gianluca Pontrandolfo (2018) „Cross-linguistic Approaches and Applications to Phraseology in Legal and Institutional Discourse”. [W:] Stanisław Gózdź-Roszkowski, Gianluca Pontrandolfo (red.) *Phraseology in Legal and Institutional Settings: A Corpus-Based Interdisciplinary Perspective*. Abingdon: Routledge; 1–8.
- Heid, Ulrich (2001) „Collocations in Sublanguage Texts: Extraction from Corpora”. [W:] Gerhard Budin, Sue E. Wright (red.) *Handbook of Terminology Management*. Vol. 2. Amsterdam: John Benjamins; 788–808.
- Huertas Barros, Elsa, Miriam Buendía Castro (2018) „Analysing Phraseological Units in Legal Translation: Evaluation of Translation Errors for the English-Spanish Language Pair”. [W:] Stanisław Gózdź-Roszkowski, Gianluca Pontrandolfo (red.) *Phraseology in Legal and Institutional Settings: A Corpus-Based Interdisciplinary Perspective*. Abingdon: Routledge; 41–60.
- Kjær, Anne L. (1990) „Phraseology Research – State-of-the-Art. Methods of Describing Word Combinations in Language for Specific Purposes”. [W:] *Terminology Science & Research. Journal of the International Institute of Terminology Research – IITF*. T. 1, nr 1–2; 3–20.
- Kjær, Anne L. (2007) „Phrasemes in Legal Texts”. [W:] Harald Burger, Dmitri Dobrovoľskij, Peter Kühn, Neal R. Noerick (red.) *Phraseologie / Phraseology: Ein internationales Handbuch zeitgenössischer Forschung / An International Handbook of Contemporary Research*. Berlin, New York: de Gruyter; 506–516.
- Montoro del Arco, Esteban. T. (2011) „La norma de las colocaciones léxicas en el español hablado”. [W:] Edyta Waluch-de la Torre (red.) *Encuentros 2010*. Nr 1. Warszawa: Museo de Historia del Movimiento Popular Polaco; 131–140.
- Orlando, Daniele (2018) „The Problem of Legal Phraseology: a Case of Translators vs Lawyers”. [W:] Stanisław Gózdź-Roszkowski, Gianluca Pontrandolfo (red.) *Phraseology in Legal and Institutional Settings: A Corpus-Based Interdisciplinary Perspective*. Abingdon: Routledge; 27–40.
- Partington, Alan (1998) *Patterns and Meanings: Using Corpora for English Language Research and Teaching*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins.
- Pęzik, Piotr (2012) „NKJP w warsztacie tłumacza”. [W:] *Narodowy Korpus Języka Polskiego*. Warszawa: PWN; 301–311.

- Pęzik, Piotr (2016) „Exploring Phraseological Equivalence with Paralela”. [W:] Ewa Gruszczyńska, Agnieszka Leńko-Szymańska (red.) *Polish-Language Parallel Corpora*. Warszawa: Instytut Lingwistyki Stosowanej UW; 67–81.
- Picht, Heribert (1987) „Terms and their LSP Environment – LSP Phraseology”. [W:] *Meta*. Nr 32 (2); 149–155.
- Pieńkos, Jerzy (1999) *Podstawy juryslingwistyki. Język w prawie – Prawo w języku*. Warszawa: Muza SA.
- Ruusila, Anna, Emilia Lindroos (2016) „*Conditio sine que non*: On phraseology in legal language and its translation”. [W:] *Language and Law / Linguagem e Direito*. Nr 3(1); 120–140.
- Siewert-Kowalkowska, Katarzyna (2015) „Wybrane problemy tłumaczenia frazeologii polskiego języka prawnego na język niemiecki”. [W:] *Rocznik przekładoznawczy. Studia nad teorią, praktyką i dydaktyką przekładu*. Nr 10; 181–196.
- Sosiński, Marcin (2007) „Sobre las clasificaciones de colocaciones españolas y polacas”. [W:] *Itinerarios: revista de estudios lingüísticos, literarios, históricos y antropológicos*. Nr 5; 189–196.
- Tryuk, Małgorzata (2000) „Frazeologia terminologiczna. Kilka uwag o frazeologii w terminologii”. [W:] Andrzej Kątny, Krzysztof Hejwowski (red.) *Problemy frazeologii i leksykografii*. Olecko: Wszechnica Mazurska; 99–108.

Źródła prawa:

Ley Orgánica 6/1985, de 1 de julio, del Poder Judicial (BOE-A-1985-12666).

Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (Dz.U. 2000 nr 94 poz. 1037).

Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. 1960 nr 30 poz. 168).

